

Kongregacija za verski nauk

PISMO
O SODELOVANJU
MOŠKIH IN ŽENSK
V CERKVI IN SVETU

Cerkveni dokumenti
107

Kongregacija za verski nauk
PISMO O SODELOVANJU MOŠKIH IN ŽENSK
V CERKVI IN SVETU

Kongregacija za verski nauk

**PISMO
O SODELOVANJU
MOŠKIH IN ŽENSK
V CERKVI IN SVETU**

*

ŠKOFOM KATOLIŠKE CERKVE

Družina
Ljubljana
2004

CERKVENI DOKUMENTI 107

Kongregacija za verski nauk: PISMO ŠKOFOM KATOLIŠKE CERKVE O SODELOVANJU MOŠKIH IN ŽENSK V CERKVI IN SVETU. Naslov izvirnika: SCHREIBEN AN DIE BISCHÖFE DER KATOLISCHEN KIRCHE ÜBER DIE ZUSAMMENARBEIT VON MANN UND FRAU IN DER KIRCHE UND IN DER WELT, Rom 2004. Prevod: Julka Nežič. Redakcija in uvod: Rafko Valenčič. Lektorica: Marija Bratina. Oprema: Lucijan Bratuš.

Zbirko CERKVENI DOKUMENTI izdaja Družina, d. o. o. Urednik: Rafko Valenčič. Uredništvo: Trubarjeva 80, 1000 Ljubljana. Uprava: Družina, d. o. o., Krekov trg 1, 1000 Ljubljana, SLO. Za založbo: dr. Janez Gril.

Tisk: Tiskarna Ljubljana, d. d., oktobra 2004.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

255

PISMO o sodelovanju moških in žensk v cerkvi in svetu : škofom katoliške cerkve / [pripravila] Kongregacija za verski nauk ; [prevod Julka Nežič ; uvod Rafko Valenčič]. - Ljubljana : Družina, 2004. - (Cerkveni dokumenti ; 107)

Prevod dela: Schreiben an die Bischöfe der katholischen Kirche über die Zusammenarbeit von Mann und Frau in der Kirche und in der Welt

ISBN 961-222-533-8

1. Congregazione per la dottrina della fede (Roma)
215918080

ENAKOST DOSTOJANSTVA, RAZLIČNOST NALOG

UVODNA BESEDA

Položaj žene v družini in družbi je od nekdaj preizkusni kamen družbe. Družina je temeljni kamen, na katerem je mogoče zgraditi temelje stavbe, ki bo varen in prijazen dom človeku; kamen, mimo katerega je mogoče iti na videz neprizadeto, vendar njegov obstoj človeka prej ali slej postavi na realna tla; kamen, ki ga sicer moremo razbiti, toda škodo bodo trpeli sedanji in prihodnji rodovi.

Ko govorimo o položaju žene v življenju človeštva, mislimo na vlogo, ki ji je bila dana in zaupana, kakor je vsakemu človeku zaupana prva dobrina – življenje. Ali je žena le druga polovica človeka ali celo »boljša polovica«, kakor označuje slovenska beseda »s-pol«? Ali je žena možu pomočnica in sodelavka ali pa je mož njen pomočnik in sodelavec? Ljudski izreki, na primer: »Žena podpira tri vogale hiše« ali celo »Na ženi dom stoji«, izražajo izkustvo preteklih rodov. Ali je danes kaj drugače? In kako bo v prihodnje?

Listina, ki jo je na praznik Marijinega obiskovanja, 31. maja 2004 izdala Kongregacija za verski nauk, obravnava ta vprašanja iz drugega zornega kota in uporablja drugačne primere, kot so naše. Vendar gre za ista vprašanja, ki se danes – v svetu zapletenih družbenih dogajanj, spremenjene miselnosti, novih znanstvenih, tehnoloških in genskih dosežkov, ki omogočajo to, o čemer so pretekli rodovi sanjali – močno zaostčujejo.

Odmevi v javnosti ob izidu listine so bili dokaj šablonski. Tudi nekateri cerkveni krogi niso zaznali njene vsebine in pomena. V mislih so imeli le duhovništvo žensk, ki ga Cerkev na temelju antropoloških, zgodovinskih in teoloških argumentov odklanja. Feministična gibanja so listini očitala, da ni prese-

gla klasične opredelitve ženine vloge – biti pri otrocih, v kuhinji in v cerkvi (Kinder, Kueche, Kirche). Mnogi niso mogli razumeti, zakaj Cerkev vztraja pri klasični opredelitvi družine, to je skupnosti moža in žene, ki ju povezuje trajna medsebojna ljubezen in ljubezen do potomstva, zavrača pa zvezo med oseba-ma istega spola in ne sprejema možnosti poljubne spremembe spola, ki jo ponuja današnji razvoj medicinske znanosti. Iz pri-pomb novinarjev je bilo čutiti, da listine niso brali, še manj pa so se poglobili v njeno vsebino in argumentacijo.

Listina povzema dve glavni usmeritvi današnjega časa in ob njiju razlaga teološke utemeljitve razumevanja vprašanj: (1) podrejenost žene, ki je vzrok za napetost, tekmovalnost in boj med moškim in žensko, (2) težnja po izenačenju med spolo-ma na vseh ravneh. Na ta vprašanja daje listina odgovor v luči svetopisemske antropologije.

1. Boj med spoloma ali sodelovanje?

Zgodovino človeštva je mogoče gledati tako z vidika napeto-sti in boja med rodovi in plemeni, skupinami in narodi kot z vidika sožitja in sodelovanja med njimi. Kdor je pozoren samo na prvi vidik, ga bo celo potenciral; tedaj ne bo sposoben videti in ovrednotiti drugega. Če pa je pozoren predvsem na druge-ga, bo v tej luči lažje razumel in prerasel sedanja nasprotja.

V razmerju med spoloma se dogaja nekaj podobnega. Pri tem ne gre zgolj za črnogleda (pesimistično) ali dobronamerno (optimistično) gledanje na njune odnose, ki jih moremo ujeti v faktografske in statistične obrazce. To lahko storita moški in ženska tudi brez sodobnih raziskovalnih vzorcev. Če sta spo-sobna prisluhniti svoji notranjosti, sebi in drugemu, bosta ob spoznavanju globin človeške narave vedno bolj spoznavala tudi skrinost in neskončnost človekovega bivanja. Oseba je namreč »bitje, usmerjeno v neskončnost«. Kdor bi hotel človeka posta-viti v vnaprej pripravljene vzorce in kategorije, bi zgrešil cilj.

V različnosti spolov z vsemi značilnostmi (biološkimi, psiho-loškimi), ki jih to prinaša posamezniku in družbi, nekateri vi-dijo predvsem nasprotja, zaradi katerih se med njima vzpo-stavlja boj, v katerem je eden zmagovalec, drugi pa poraženec. Ni treba posebej razlagati, da prvo prej ali slej vodi v osamitev,

v izolacijo, drugo pa v prizadetost in maščevalnost. Začarani krog se nadaljuje in pogloblja; ni mu videti konca. Zato je »vsaka perspektiva, ki bi se želela izdajati kot boj med spoloma, le iluzija in nevarnost«; vodi v izolacijo, tekmovalnost med moškim in žensko in egocentričnost (Pismo, 14).

Ko se je ob koncu 19. stoletja pojavilo tako imenovano »delavsko vprašanje«, ko se je zaostriло razmerje med delavcem in delodajalcem in se je razvnel spopad med delom in kapitalom, se je zaostrił tudi tako imenovani »razredni boj«. Ta boj je vodil v izključevanje in uničevanje drugega; tuj mu je bil dialog, še bolj sodelovanje in dopolnjevanje. Posledice takega boja niso prinesle rešitve ne izkoriščenemu ne izkoriščevalcu. Njegovi snovalci so ga utemeljevali na zgrešenih načelih: v ospredju je bil razredni boj namesto sodelovanja, zanikanje človekovega dostojanstva namesto priznanje skupne poklicanosti, diskvalifikacija in uničenje nasprotnika namesto odpiranja možnosti za dialog in spreobrnjenje, sebičnost namesto pravičnosti ipd. Za uničenje nasprotnika je (bilo) vse dovoljeno: zanikanje človekovih pravic, laž, nasilje, sovraštvo, krivice, ustrahovanje (prim. Janez Pavel II., Okrožnica Ob stoletnici, CD 45, Ljubljana 1991, 14–17). Kako se je končala takšna življenjska, ideološka in politična filozofija, je znano.

V teološki perspektivi ima ženska posebne značilnosti (daro-ve) in naloge. Te niso v nasprotju z značilnostmi in nalogami, ki jih ima moški. Tudi jih ne smemo imeti zgolj za dopolnjujoče moške značilnosti, torej za nekaj sekundarnega v razmerju s primarnimi. Tako imenovani »ženski genij« označuje ženskost kot najžlahtnejšo danost, s katero je obdarovana žena in po njej vse človeštvo.

2. Biti to, kar smo

Medtem ko ima prej obravnavana usmeritev rivalstva med moškim in žensko dolgo zgodovino, je druga, ki govori o vsestranskem izenačenju spolov, novejšega izvora. V njej prihaja do veljave paradoksalno dejstvo. Človek ne sprejema več samega sebe, svojega spola in iz njega izhajajočih značilnosti. Hoče biti ne samo nekaj drugega, marveč nekdo drug. Razlike med spoloma zavrača. Družina kot naravna skupnost dveh

oseb različnega spola postane preozka. Izenačuje heteroseksualnost in homoseksualnost. Spolnost ni danost, ki bi označevala človeka za vedno, pač pa oznaka, ki jo lahko spreminja in živi po lastni želji ter usakokratnem razpoloženju. Ne gre zgolj za spremembo spola, marveč zlasti vloge in pojmovanja poslanstva, če sploh smemo govoriti o njem.

V nasprotju s takšno usmeritvijo krščanstvo zagovarja ženskost kot danost, ki se ne kaže samo v spolni drugačnosti, marveč je usmerjena v drugega: je sposobnost drugega sprejeti, je dar za drugega. To se izraža tako v biološkem kot duhovnem materinstvu, ki se med seboj dopolnjujeta; razodeva se v »ženskem geniju«, ki je posebnost za žensko in človeštvo. Žena, ki je sposobna dati življenje otroku, zanj skrbeti in ga varovati, je neprecenljivo bogastvo za družino in družbo. Zanikati njene značilnosti pomeni odpovedati se bogastvu različnosti in posebnih darov. Prav neverjetno je, da se današnji človek, ki po eni strani tako poudarja svojo individualnost, po drugi zateka k nekritični identifikaciji z drugim in k imitaciji drugega.

3. Svetopisemska antropologija

Svetopisemska antropologija, na katero se sklicuje listina, ima drugačna izhodišča. Oba, moški in ženska, sta deležna istega dostojanstva, to je bogopodobnosti; drug drugemu sta pomočnika in sodelavca; poklicana sta k vsestranskemu razvoju v njunem medsebojnem razmerju in v odnosu do sveta; oba sta v Kristusu odrešena človeške nepopolnosti in grešnosti ter poklicana v življenje v občestvu z Bogom in brati. Kakor umetnik ne ponavlja tega, kar so že drugi naredili, marveč išče nove oblike za izražanje svojega duhovnega sporočila, tako nihče ne želi le ponavljati tega, kar je storil kdo drug ali so značilnosti nasprotnega spola. Tedaj se v različnosti bitij, obdarovanih z različnimi darovi, kaže bogastvo življenja. Še več: človek je tako deležen božje ustvarjalnosti, ki mu je zaupana kot možnost in naloga, da namreč oblikuje sebe in stvarstvo, ko v njega in zlasti v medčloveška razmerja vnaša duhovne prvine, prvine moške in ženska osebnosti.

Svetopisemska antropologija ima bogato filozofsko in življenjsko sporočilo. Moški in ženska sta osebi, ki sta v med-

sebojнем razmerju (relaciji in komunikaciji). Telesne značilnosti, ki ju označujejo, so v službi njune skupnosti in vzajemnega podarjanja, ki se uresničuje v zakonu in družini. Čeprav je prvotni božji načrt zaradi greha zmaličen in zaradi egoizma vedno znova ogrožen, je v Kristusu tudi odrešen in posvečen. Starozavezna podoba Jahveja in izvoljenega ljudstva Izraela, ki jo dopolnjuje novozavezna podoba Kristusa in Cerkve, sta možu in ženi ne samo poročstvo božje ljubezni in skrbi, marveč tudi vzorec v iskanju harmonije, sodelovanja in odpuščanja.

*

Listina o sodelovanju moških in žensk v družbi in Cerkvi ni lahko branje. Tudi ne daje odgovora na vprašanja, ki imajo v različnih izročilih in današnjih družbenih okoljih različno zunanjo podobo. Še manj daje odgovor na »stara in nova vprašanja« enkrat za vselej. Od bralca zahteva, da vsaj toliko pozornosti, kot je namenja svojemu prepričanju ali mnenju okolice, posveti teološkemu (svetopisemskemu, filozofskemu) izročilu, ki se je v zgodovini človeštva izkazalo kot modro, trdno in zanesljivo. V tem smislu je treba razumeti trditev listine, ki pravi, da je »Cerkev izvedenka v človečnosti« (Pavel VI.). Sicer pa, če je človek zvest svojemu razumu v iskanju resnice, ga naravna pamet vodi do spoznanj, s katerimi je mogoče preseči tako zgolj osebna mnenja in trenutne težnje kakor tudi težnje neke skupine ali nekega časa. Trdnost (statika) družbe in njena prihodnost je odvisna predvsem od trdnosti (statike) etičnih načel in njihovega upoštevanja.

*Rafko Valenčič
urednik*

Kongregacija za verski nauk

PISMO

O SODELOVANJU MOŠKIH IN ŽENSK

V CERKVI IN SVETU

ŠKOFOM KATOLIŠKE CERKVE

UVOD

1. Cerkev, izvedenka v človečnosti, je bila vedno pozorna na pomen razmerja med moškim in žensko. V zadnjem času se je veliko razmišljalo o dostojanstvu ženske in o njenih pravicah ter dolžnostih na različnih področjih civilne družbe in v Cerkvi. Cerkev, ki je zlasti z naukom papeža Janeza Pavla II. prispevala svoj delež k poglobitvi teh osnovnih tem,¹ je danes izzvana s strani nekaterih miselnih tokov, katerih ideje se pogosto ne ujemajo z naravnimi cilji skrbi za ženske.

---

¹ Prim. Janez Pavel II. *Apostolsko pismo o družini* (Familiaris consortio, 22. novembra 1981), Cerkveni dokumenti 16, Ljubljana 1981; Janez Pavel II., *Apostolsko pismo o dostojanstvu žene* (Mulieris dignitatem, 15. avgusta 1988), Cerkveni dokumenti 40, Ljubljana 1989; Janez Pavel II., *Pismo družinam* (Lettera alle famiglie, 2. februarja 1994), Cerkveni dokumenti 54, Ljubljana 1994; Janez Pavel II., *Pismo ženskam* (Lettera alle donne, 29. junija 1995), v: AAS 87 (1995) 803_812; Janez Pavel II., *Kateheze o človeški ljubezni* (1979_1984), v: *Insegnamenti II* (1979) – VII (1984); Kongregacija za katoliško vzgojo, *Smernice za vzgojo človeške ljubezni* (1. novembra 1983), Cerkveni dokumenti 22, Ljubljana 1984; Papeški svet za družino, *Človeška spolnost – resnica in pomen* (8. decembra 1995), Cerkveni dokumenti 66, Ljubljana 1996.

Po kratki predstavitvi in kritični presoji različnih sodobnih antropoloških nazorov želi pričujoči dokument premisliti *nekatero predpostavke* glede pravilnega razumevanja dejavnega sodelovanja moških in žensk v Cerkvi in svetu, pri čemer se izrecno opira na njuno različnost. Ta razmišljanja se sklicujejo na osnovni nauk biblične antropologije, ki je nepogrešljiva za zaščito človeške osebe. Poleg tega želijo biti izhodišče za poglobitev v sami Cerkvi in za vzpostavitev dialoga z vsemi moškimi in ženskami dobre volje, v iskrenem iskanju resnice in v skupnem prizadevanju za pospeševanje pristnih medsebojnih razmerij.

1. PROBLEM

2. V zadnjih letih je v pogovorih o vprašanih žensk mogoče nove težnje. Prva taka težnja je močno poudarjanje poudrejenosti žensk, ki naj bi privedlo do oporekanja. Tako postane ženska, da bi bila res prava ženska, nasprotnica moškega. Na zlorabe moči odgovarja s strategijo prizadevanja po moči. Ta proces vodi v tekovanje med spoloma, pri čemer se poudarja identiteta in vloga enega na škodo drugega. Posledica je ustvarjanje zmede v antropologiji, kar povzroča škodo ter neposredno in usodno vpliva na strukturo družine.

Iz te prve težnje izhaja druga. Da bi se izognili vsaki premoči enega spola nad drugim, se nagibamo k temu, da bi odstranili razlike med njima in v njih videli le gole posledice zgodovinsko-kulturne danosti. Pri tej izravnavi se telesna različnost, imenovana *spol*, reducira na minimum, medtem ko se strogo kulturna dimenzija, imenovana *gender* (franc. *genre*, ital. *genere*), poudarja do skrajnosti in se ji daje prednost. Prikrivanje različnosti ali dualnosti spolov povzroča na vseh področjih zelo velike posledice. Antropologija, ki podpira perspektive za enakopravnost ženske in jo želi osvoboditi biološkega determinizma, v resnici navdihuje ideologije, ki na primer postavljajo pod vprašaj družino, h kateri po naravi spadajo starši, torej oče in mati; prav tako izenačuje homoseksulanost s heteroseksualnostjo in podpira nov model mnogooblične (polimorfne) seksualnosti.

3. Neposreden izvor omenjene težnje izvira iz vprašanja o ženskah, njen najgloblji razlog pa je treba iskati v poskusu osvoboditve človeške osebe od njene lastne biološke danosti.² V tej antropološki perspektivi človeška narava ne bi imela značilnosti, ki bi ji absolutno pripadale: vsak človek bi se lahko in celo moral oblikovati po lastni presoji, ker naj bi bila prost

---

² O kompleksnem vprašanju *gender* (*spolna vrsta*), prim. Papeški svet za družino, *Zakon, družina in zunajzakonske skupnosti* (26. julija 2000), Cerkevni dokumenti 93, Ljubljana 2001, 8.

vsake določenosti, povezane na osnovi telesnih danosti.

Takšen nauk ima različne učinke. Tako se, prvič, utrjuje mnenje, da se z osvoboditvijo ženske kritizira Sveto pismo, ki naj bi ohranjalo patriarhalno razumevanje Boga in se hrani v kulturi, ki je v svojem bistvu moška. Drugič pa je, ustrezno tej težnji, brez pomena, da je Božji Sin prevzel človeško naravo kot moški.

4. V nasprotju s temi miselnimi tokovi pa govori Cerkev, razsvetljena po veri v Jezusa Kristusa, *odejavnem sodelovanju* moškega in ženske, in pri tem izrecno priznava njuno različnost.

Da bi bolje razumeli temelj, smisel in vpliv njenega odgovora, je prav, da se vsaj na kratko vrnemo k Svetemu pismu, ki vsebuje bogastvo tudi človeške modrosti. V njem se po Božjem posegu korak za korakom razodeva odgovor v dobro človeka.³

---

³ Prim. Janez Pavel II., *Okrožnica Vera in razum* (14. septembra 1998), Cerkveni dokumenti 80, Ljubljana 1999, 21. Člen 22 pa pravi: »Človeku je bila dana 'zmožnost razuma, da zlahka preseže čutno danost, tako da dosega sam izvir vse stvari. Stvarnika.'«

2. OSNOVNA IZHODIŠČA BIBLIČNE TEOLOGIJE

5. Prva skupina svetopisemskih besedil, ki jih je treba razložiti, so prva tri poglavja Prve Mojzesove knjige. Vodijo nas na »področje tistega svetopisemskega »začetka«, kjer je postavljen z razodeto resnico o »človeku kot božji podobi in podobnosti« nespremenljiv temelj *vse krščanske antropologije*.⁴

Prvo besedilo (1 Mz 1,1–2,4) opisuje stvariteljsko moč božje besede, ki povzroči, da pride v prvotnem kaosu do ločevanja. Tako se pojavijo luč in tema, morje in kopno, dan in noč, rastline in drevesa, ribe in ptice, vsako »po svoji vrsti«. Izhajajoč iz različnosti, ki hkrati obeta nova razmerja, nastane urejen svet. To je splošen okvir, v katerega je postavljeno stvarjenje človeka. »Bog je rekel: »Naredimo človeka po svoji podobi, kot svojo podobnost!« ... Bog je ustvaril človeka po svoji podobi, po Božji podobi ga je ustvaril, moškega in žensko je ustvaril« (1 Mz 1,26–27). Tu je človek opisan kot bitje, ki se od svojega začetka dalje artikulira kot moški in ženska. Ta, po spolu različni človek, je izrecno imenovan »Božja podoba«.

6. Drugo poročilo o stvarjenju človeka (1 Mz 2,4–25) nedvoumno potrjuje pomembnost spolne različnosti. Tisti, ki ga je Bog oblikoval in postavil v raj, da bi ga obdeloval, in je opisan s splošnim pojmom *človek (Adam)*, doživi osamljenost, ki je navzočnost živali ne morejo zapolniti. Potrebuje *pomoč*, ki bo njemu ustrezna. Izraz *pomoč* tu ne označuje podrejene vloge, ampak življenjsko (vitalno) pomoč.⁵ Cilj je pomagati

---

⁴ Janez Pavel II., *Apostolsko pismo o dostojanstvu žene*, 6; Prim. sv. Irenej, *Adversus haereses*, 5, 6, 1; 5, 16,2-3:SC 153, 72-81; 216-221; Sv. Gregor Nacijanški, *De hominis opificio*, 16:PG 44, 180; Isti, *In Canticum homilia*, 2: PG 44, 805-808; Sv. Avguštin, *Enarratio in Psalmum*, 4, 8: CCL 38,17.

⁵ Hebrejska beseda *ezer*, ki v prevodu pomeni *pomoč*, označuje dejanje pomoči med dvema osebama. Če upoštevamo, da je včasih Bog v svojem odnosu do ljudi imenovan *ezer* (prim. 2 Mz 18,4; Ps 10,14), potem ta izraz nikakor nima priokusa manjvrednosti ali koristoljublja.

človeku (Adamu), da se njegovo življenje ne pogrezne v neploдно in končno uničujočo zaposlenost s samim seboj. Nujno je, da vzpostavi razmerje z drugim bitjem, ki živi na isti ravni kot on. Samo ženska, ki je ustvarjena iz istega »mesa« in deležna iste skrivnosti kot moški, daje njegovemu življenju prihodnost. Na bivanjski (ontološki) ravni to pomeni, da stvarjenje ženske po božji podobi označuje človeka kot bitje v razmerju. V tem srečanju so izgovorjene tudi besede, ki prvič odprejo usta moškega v izražanju občudovanja: »To je končno kost iz mojih kosti in meso iz mojega mesa«(1 Mz 2,23).

Janez Pavel II. je v zvezi s tem besedilom Prve Mojzesove knjige zapisal: »Žena je drugi »jaz« v skupni človečnosti. Od začetka sta se (moški in ženska) pojavila kot »edinost dveh«, in tako je premagana prvotna samota, v kateri se »za človeka ni našla pomočnica njemu primerna« (1 Mz 2,20). Ali gre tukaj le za pomočnico pri delu, pri »podvrženju zemlje« (prim. 1 Mz 1,28)? Gotovo gre tukaj za življenjsko spremljevalko, s katero se lahko mož združi kot s svojo zakonsko ženo, tako da je z njo »eno telo« in bo zato »zapustil očeta in mater« (prim. 1 Mz 2,24)«. ⁶

Življenjska različnost je usmerjena na skupnost, ki jo Adam in Eva živita na urejen način, kar je izraženo v besedah, da sta bila oba naga: »Bila pa sta oba naga, človek in njegova žena, a ju ni bilo sram« (1 Mz 2,25). Človeško telo, ki nosi pečat moškosti oziroma ženskosti, »vsebuje od »začetka« tudi posebnost »zaročništva«, to je sposobnost *izraziti ljubezen, tisto ljubezen, v kateri postane človek kot oseba dar* in – po tem daru – uresniči pravi smisel svojega bitja in obstoja«. ⁷ V nadaljevanju razlage teh vrstic Prve Mojzesove knjige Janez Pavel II. pravi: »V tej njegovi posebnosti je telo izraz duha in je poklicano, da je prav v skrivnosti stvarjenja v skupnosti oseb »božja podoba««. ⁸

⁶ Janez Pavel II., *Apostolsko pismo o dostojanstvu žene*, 6.

⁷ Janez Pavel II., *Kateheza L' uomo _persona diventa dono nella liberta dell' amore (Človek kot oseba je dar v svobodi ljubezni)* (16. januarja 1980), 1, v: Giovanni Paolo II., *Insegnamenti* III, 1 (1980) 148.

⁸ Janez Pavel II., *Kateheza La concupiscienza del corpo deforma i rapporti uomo _donna (Poželjivost telesa kazi odnose med moškim in žensko)* (23. julija 1980), 1, v: Giovanni Paolo II., *Insegnamenti* III, 2 (1980) 288.

V enaki zaročniški perspektivi je razumljivo, v kakšnem pomenu staro poročilo Prve Mojzesove knjige razkriva, kako je ženska v svoji najgloblji in izvorni biti bitje »za drugega« (prim. 1 Kor 11,9). Ta izjava nikakor ne izrazi odtujenosti, marveč mnogo bolj izraža osnovni vidik podobnosti s Sveto Trojico; njene osebe so se s Kristusovim prihodom razodele kot skupnost, ki jo povezuje ljubezen. »V« edinosti dveh« sta mož in žena od začetka poklicana, ne le da bivata »drug ob drugem« ali »drug z drugim«, ampak sta tudi poklicana, da sta medsebojno »*drug za drugega*« ... Besedilo 1 Mz 2,18–25 kaže na to, da je zakon prva in v nekem smislu temeljna dimenzija te poklicanosti. Seveda ne edina. Celotna zgodovina človeštva na zemlji se izvršuje v okviru te poklicanosti. Na temelju principa, da je v medosebni »skupnosti« eden »za« drugega, se v zgodovini razvija integracija tega, kar je »moško« in tega, kar je »žensko« v človeškem bitju, kakor ga je hotel Bog.⁹

Miroljubno zrenje na koncu drugega poročila o stvarjenju je odmev besed »zelo dobro«, ki so v prvem poročilu sklenile stvarjenje prvega človeškega para. Tu je srčika prvotnega božjega načrta in najgloblje resnice o moškem in ženski, kakor ju je Bog hotel in ustvaril. Te prvotne odločitve Stvarnika, ki jo je sicer greh iznakazil in zatemnil, ni mogoče nikoli izničiti.

7. Izvirni greh izkrivlja način, kako moški in ženska sprejemata in živita božjo besedo, kakor tudi njun odnos do Boga. Takoj zatem, ko je Bog človeku zaupal edenski vrt, mu je dal najprej (prim. 1 Mz 2,16) in nato negativno zapoved (prim. 1 Mz 2,17), ki vsebuje bistveno razliko med Bogom in človekom. Potem ko je kača moškega in žensko zapeljala, sta ona to razliko zanikala. Posledica tega je, da se je popačil tudi način, kako živita svojo spolno različnost. Tako vzpostavi svetopisemsko poročilo razmerje med vzrokom in posledico med obema različnostima: če vidi človek v Bogu sovražnika, bo pokvarjen tudi odnos med moškim in žensko. Po drugi plati pa grozi nevarnost, da bo, če bo iznakažen odnos med moškim in žensko, ogrožen pristop do božjega obličja.

Besede, s katerimi se Bog po človekovem padcu v greh obrne k ženski, so skope, vendar pretresljivo kažejo, kakšen pečat bo odslej imel odnos med moškim in žensko: »Po možu

---

⁹ Janez Pavel II., *Apostolsko pismo o dostojanstvu žene*, 7.

boš hrepenela, on pa bo gospodoval nad teboj« (1 Mz 3, 16). Ljubezen je pogosto zaradi golega iskanja lastnega jaza popačena, tako da nastane odnos, ki ljubezen zaničuje, jo ubija in nadomesti z jarmom nadvlade enega spola nad drugim. V zgodovini človeštva se pojavljajo razmerja, v katerih se izraža trojno poželenje, na katero opozarja apostol sv. Janez, ko govori o poželenju mesa, poželenju oči in napuhu življenja (prim. 1 Jn 2,16). V teh tragičnih razmerah se izgubijo enakost, spoštovanje in ljubezen, ki so po prvotnem božjem načrtu nujni v razmerju med moškim in žensko.

8. Pregled teh temeljnih besedil omogoča, da se potrdijo nekatere središčne izjave biblične antropologije.

Predvsem je treba poudariti osebnostni značaj človeka. »Človek je oseba; to velja v enaki meri za moža in ženo: kajti oba sta ustvarjena po božji podobi in sličnosti.«¹⁰ Enako dostojanstvo oseb se uresničuje kot telesna, psihološka in ontološka komplementarnost in ustvarja odnos, ki meri na harmonično »edinost dveh«. Iz tega razmerja so samo greh in v kulturi zapisane »grešne strukture« naredile potencialno konfliktno situacijo. Biblična antropologija priporoča, da probleme v zvezi z različnostjo spolov rešujemo na javni in privatni ravni tako, da izhajamo iz medsebojnega odnosa, ne pa iz konkurence ali maščevanja.

Poleg tega je treba poudariti, kako pomembna in smiselna je različnost spolov, ki je globoko vtisnjena moškemu in ženski. »Spolnost daje značilnost moškemu in ženski ne samo na telesni, temveč tudi na psihološki in duhovni ravni; vsemu daje svoj izraz.«¹¹ Ne more se omejiti le na ozek in nepomemben biološki vidik, ker gre za »edinstven način bivanja, razodevanja, občevanja z drugimi, občutenja, izražanja in doživljanja človeške ljubezni«. ¹² Sposobnost ljubezni, ki je odsev in podoba Boga, ki je Ljubezen, se izraža tudi v zaročniškem značaju telesa, v katerem je vtisnjena človekova moškost oziroma ženskost.

---

¹⁰ Janez Pavel II., *Apostolsko pismo o dostojanstvu žene*, 6.

¹¹ Kongregacija za katoliško vzgojo, *Smernice za vzgojo človeške ljubezni*, 4.

¹² Kongregacija za katoliško vzgojo, *Smernice za vzgojo človeške ljubezni*, 4.

Antropološke razsežnosti spolnosti ne moremo ločiti od njene teološke razsežnosti. Človeško bitje je s svojo enotnostjo duše in telesa od vsega začetka zaznamovano z razmerjem do drugega. To razmerje je vedno dobro in hkrati spremenljivo, popačeno. Je dobro in sicer prvobitno dobro, kakor ga je Bog označil v prvem trenutku stvarjenja. Je pa tudi spremenljivo zaradi disharmonije, ki je nastopila med Bogom in človekom zaradi greha. Ta popačenost ne ustreza niti prvotnemu božjemu načrtu, ki ga je Bog imel z moškim in žensko, niti resnici o razmerju med spoloma. Iz tega izhaja, da ta dobri, vendar ranjeni odnos, potrebuje ozdravitve.

Katere so poti ozdravitve? Če bi pri obravnavanju in razčlenjevanju vprašanj v zvezi z razmerjem med spoloma izhajali le iz stanja greha, bi nujno zapadli v prej omenjene zmote. Zato je treba prelomiti z logiko greha in iskati pot, ki bo omogočila odstraniti to logiko iz srca grešnega človeka. Jasen namig v tej smeri vsebuje božja obljuba Odrešenika, v katero je vključena »žena« in njen »zarod« (prim. 1 Mz 3, 15). Od obljube do njene izpolnitve je dolga zgodovinska pot priprave.

9. Prvo zmago nad zlom opisuje zgodovina Noeta, pravičnega moža, ki ga Bog vodi in ga skupaj z družino in različnimi živalskimi vrstami reši potopa (prim. 1 Mz 6–9). Upanje na odrešenje se zlasti utrdi takrat, ko Bog izvoli Abrahama in njegovo potomstvo (prim. 1 Mz 12,1sl.). Tako začne Bog razkrivati svoje obličje, da se bo človeštvo po izvoljenem ljudstvu učilo hoditi po poti podobnosti z njim, to je po poti svetosti in s tem spreobrnjenja srca. Pri mnogih načinih, po katerih se je Bog razodeval svojemu ljudstvu (prim. Hebr 1,1) – ustrezno dolgotrajni in potrpežljivi logiki – naletimo vedno znova tudi na opozorila, ki kažejo na zavezo med moškim in žensko. Če razmišljamo o drami, na katero spominja Prva Mojzesova knjiga in ki se je zelo konkretno ponovila v času prerokov, kakor tudi o mešanju sakralnega in spolnosti v religijah, ki so obkrožale Izraelce, pridemo do paradoksa. Toda ta simbolizem se zdi nujen, da lahko razumemo, kako Bog ljubi svoje ljudstvo: Bog se razodeva kot ženin, ki ljubi Izrael, svojo nevesto.

Če je Bog v tem odnosu opisan kot »ljubosumni Bog« (prim. 3 Mz 20,5; Nah 1,2) in je Izrael obtožen kot »zakonolomska« žena ali kot »vlačuga« (prim. Oz 2,4–15; Ez 16,15–34), ima osnovo prav v trdnem upanju, ki ga potrjujejo prerokove be-

sede, s katerimi je novi Jeruzalem predstavljen kot nevesta: »Kajti kakor se mladenič poroči z devico, tako se bo tvoj graditelj poročil s teboj, kakor se ženin veseli neveste, tako se tebe veseli tvoj Bog« (Iz 62,5). Tista, ki se je odvrnila od iskanja življenja in sreče pri napačnih bogovih in se vrnila k njemu, ki govori njenemu srcu, bo na novo ustvarjena v »pravičnosti in v pravici« (Oz 2,21), v »dobroti in v usmiljenju« (Oz 2,21). Pela bo »kakor v dneh svoje mladosti« (Oz 2,17) in slišala bo, kako ji oznanja: »Tvoj mož je tvoj stvarnik, njegovo ime je Gospod nad vojskami« (Iz 54,5). V resnici pride do veljave isto kot v Izaijevi knjigi na tistih mestih, ki paralelno s skrivnostjo božjega delovanja, ki se uresničuje po moški podobi trpečega hlapca, omenjajo žensko podobo Siona, ki je okrašen s presežnostjo (transcendenco) in svetostjo ter naznanja odrešenje, določeno za Izrael.

S takim načinom razodetja je Visoka pesem nedvomno nekaj posebnega. V besedah o čisto človeški ljubezni, ki opjevajo lepoto teles in srečo medsebojnega iskanja, prihaja do izraza božja ljubezen do njegovega ljudstva. Zato se Cerkev ni zmotila, ko je z uporabo istih izrazov drzno povezala povsem človeško in povsem božje in v tej povezavi prepoznala skrivnost svojega odnosa do Kristusa.

Skozi vso Staro zavezo delujejo v odrešenijski zgodovini tako moški kakor tudi ženski liki. Pojmi ženin in nevesta, kakor tudi zaveza, s katero je zaznamovana dinamika odrešenja, imajo gotovo splošno znano simbolično razsežnost, vendar so mnogo več kot samo metafore. Besednjak o svatbi se namreč dotika bistva odnosa, ki ga Bog gradi s svojim ljudstvom, čeprav ta odnos presega človeško izkustvo svatbe. Hkrati so v tem, ko so v Izaijevih prerokbah pri napovedi in obljubi božjega odrešenja povezane moške in ženske vloge, v igri konkretne okoliščine odrešenja. To odrešenje opozarja bralca tako na moško podobo trpečega služabnika, kakor tudi na žensko podobo Siona. V Izaijevih prerokbah se izmenjavata podobi Siona in Božjega služabnika, dokler na koncu knjige ne dosežeta vrhunca v skrivnostnem gledanju mesta Jeruzalem, ki v enem samem dnevu rodi ljudstvo (prim. Iz 66,7–14): to je prerokba velike novosti, ki jo Bog že začenja uresničevati (prim. Iz 48,6–8).

10. V Novi zavezi se vse te prerokbe uresničijo. Na eni strani je Marija, izvoljena hči Sionska, ki kot ženska upodablja in

spreminja vlogo Izraela - Siona, ki čaka dan svojega odrešenja. Na drugi strani pa je mogoče v moškosti njenega Sina spoznati, kako je v Jezusu združeno vse, kar je starozavezni simbolizem apliciral na božjo ljubezen do izvoljenega ljudstva, ki je opisana kot ljubezen ženina do neveste. Podobi Jezusa in Marije, njegove matere, ne zagotavljata le kontinuitete Stare zaveze z Novo, ampak jo presegata, kajti z Jezusom Kristusom postane vidna »celotna novost«,¹³ kakor pravi sv. Irenej.

Ta vidik je zlasti poudarjen v Janezovem evangeliju. Tako na primer na gostiji v galilejski Kani prosi Marija, ki ji Jezus pravi »žena«, svojega Sina, da poskrbi novo vino kot znamenje prihodnje gostije s človeštvom (prim. Jn 2,1–12). Ta mesijanska gostija se uresniči pod križem, ko – spet v navzočnosti Matere, ki jo Jezus nagovori kot »ženo« – iz odprte strani Križanega priteče kri/vino Nove zaveze (prim. Jn 19,25–27.34).¹⁴ Zato ne preseneča, da se Janez Krstnik na vprašanje, kdo je, imenuje »ženinov prijatelj«, ki se veseli, ko sliši ženinov glas, in mora ob njegovem prihodu stopiti v ozadje: »Kdor ima nevesto, je ženin. Ženinov prijatelj pa, ki stoji in ga posluša, se srčno veseli zaradi ženinovega glasu. To moje veselje je torej zdaj dopolnjeno. On mora rasti, jaz pa se manjšati« (Jn 3, 29–30).¹⁵

Apostol Pavel razvije v svojem apostolskem delovanju celoten odrešenjski pomen svatbe, ko . pojmuje krščansko življenje kot skrivnost svatbe. Cerkvi v Korintu, ki jo je ustanovil, piše: »Do vas namreč čutim Božjo ljubosumnost, ker sem vas kot čisto devico zaročil z enim možem, Kristusom, da bi vas postavil predenj« (2 Kor 11,2).

Zaročniški odnos med Kristusom in Cerkvijo je sprejel v pismo Efežanom in ga temeljito poglobil. V Novi zavezi je Cerkve ljubljena nevesta. V *Pismu družinam* Janez Pavel II. uči

---

¹³ Sv. Irenej, *Adversus haereses*, 4, 34, 1: SC 100, 846: »Razodel je popolno novost, ko je sam sebe daroval« - « Omnem novitatem attulit sempet ipsum afferens.«

¹⁴ Stara eksegetska tradicija vidi v Mariji v galilejski Kani » podobo sinagoje « (»figura Synagogae«) in » uresničenje Cerkve « (»inchoatio Ecclesiae«).

¹⁵ Četrty evangelij poglobi temo, ki jo najdemo že pri sinoptikih (prim. Mt 9,15 in paralelna mesta). O temi Jezus – ženin prim. Janez Pavel II., *Pismo družinam*, 18.

takole: »Ta nevesta, o kateri govori Pismo Efežanom, je navzoča v vsakem krščenu in je kot oseba, ki se odpira pogledu svojega Ženina, ki »je ljubil Cerkev in dal zanjo sam sebe, (...) tako da bi imel to Cerkev pred sabo v vsem njenem sijaju, brez madeža, gube ali česa podobnega, namreč sveto in brezmadežno« (Ef 5,25–27).¹⁶

Pri premišljevanju o povezanosti moškega in ženske, kakor je opisana v poročilu o stvarjenju sveta (prim. 1 Mz 2,24), apostol Pavel vzklikne: »Ta skrivnost je velika; jaz pa pravim: glede Kristusa in glede Cerkve« (Ef 5,32). Ta, v moči krstne milosti živeča ljubezen med moškim in žensko, postane sedaj zakrament ljubezni Kristusa in Cerkve, postane znamenje skrivnosti zvestobe in edinosti, iz katere se rodi »nova Eva« in iz katere živi, ko roma na svoji zemeljski poti, medtem ko pričakuje polnost večne gostije.

11. Krščanski zakonci, ki so bili potopljeni v velikonočno skrivnost in so postali znamenje ljubezni Kristusa in Cerkve, so v svojem srcu prenovljeni. Lahko se izognejo odnosom, ki so zaznamovani s poželenjem in nagnjenostjo, da bi gospodovali drugemu, odnosom, ki ju je v prvi človeški par vtisnil greh, ko ju je odvrnil od Boga. Vrednota ljubezni, po kateri je ranjeno človeško srce nenehno hrepenelo, se razodeva z novimi poudarki in možnostmi. V tej luči lahko Jezus v zvezi z vprašanjem o ločitvi (prim. Mt 19,3–9) spomni na zvezo med moškim in žensko, kakor jo je Bog postavil na začetku, torej pred prvim grehom, s katerim je mogoče opravičiti poznejše Mojzesove odredbe. Jezus ne želi v nobenem pogledu naložiti človeku togega, neusmiljenega reda; v resnici so njegove besede napoved »vesele blagovesti«, blagovesti zvestobe, ki je močnejša od greha. V moči vstajenja je možna zmaga zvestobe nad slabostjo, nad doživetimi ranami in grehi zakonskega para. V Kristusovi milosti, ki prenavlja njuni srci, postaneta mož in žena sposobna, da se osvobodita greha in spoznata radost medsebojne predanosti.

12. »Kajti vsi, ki ste bili krščeni v Kristusa, ste oblekli Kristusa ... ni ne moškega, ne ženske« (Gal 3,27–28). Apostol ne

---

¹⁶ Janez Pavel II., *Pismo družinam*, 19; prim. Janez Pavel II., *Apostolsko pismo o dostojanstvu žene*, 23-25.

razlaga, da je različnost med moškim in žensko neutemeljena, saj na drugem mestu pravi, da spada k Božjemu načrtu. Mnogo bolj želi reči, da je v Kristusu mogoče premagati tekmovalnost, sovražnost in nasilje, ki so popačili odnos med moškim in žensko, in da je vse to dejansko premagano. V tem smislu je bolj kot kdajkoli prej poudarjeno razlikovanje med moškim in žensko, ki ostaja do konca svetopisemskega razodetja. V zadnjih urah sedanje zgodovine se v Janezovem razodetju pojavita »novo nebo« in »nova zemlja« (Raz 21,1). V videnju se pojavi novi Jeruzalem v podobi ženske, saj prihaja z neba »kakor nevesta, ki se je ozaljšala za svojega ženina« (Raz 21,2). Razodetje se konča z besedami Duha in neveste, ki prosita za ženinov prihod: »Pridi, Gospod Jezus« (Raz 22,20).

Biti moški in biti ženska se razodeva kot *ontološka resničnost stvarstva* in je zato določena, da *ostane prek sedanjosti*, vendar v preoblikovani podobi. Tako karakterizirata ljubezen, ki nikoli ne mine (prim. 1 Kor 13,8), čeprav so časni, zemeljski načini izražanja spolnosti, ki od spočetja do smrti zaznamujejo človekovo življenje, minljivi. Za to obliko prihodnje uresničitve moškega in ženske je neporočenost zaradi božjega kraljestva preroško znamenje. Tisti, ki živijo v celibatu, anticipirajo resničnost bivanja, ki še vedno ostaja resničnost moškega in ženske, vendar ni več podvržena časni omejenosti zakonskih odnosov (prim. Mt 22,30). Poleg tega je za tiste, ki živijo v zakonu, njihov stan preroško znamenje popolnosti, ki jo bo njihov odnos dosegel v srečanju z Bogom iz obličja v obličje.

Moški in ženska sta od začetka sveta različna in taka ostajeta večno. Pridružena Kristusovi velikonočni skrivnosti doživljata svojo različnost ne kot razlog za nesoglasje, ki bi ga morala preseči z zanikanjem ali poravnavanjem, ampak kot možnost za sodelovanje, ki se uresničuje v medsebojnem spoštovanju različnosti. Tu se odpirajo nove perspektive za globlje razumevanje dostojanstva ženske in njene vloge v človeški družbi in v Cerkvi.

3. AKTUALNOST ŽENSKIH VREDNOT V DRUŽBENEM ŽIVLJENJU

13. Med osnovnimi vrednotami, ki so povezane s konkretnim življenjem ženske, je treba omeniti tiste, ki so bile označene kot »sposobnost biti za drugega«. Kljub dejstvu, da določena smer feminizma terja pravice »žensk zase«, ohranja ženska globoko intuicijo, kar je posebna kvaliteta njenega življenja, da se zavzema za blagor drugega, za njegovo rast, za njegovo varstvo.

Ta intuicija je povezana z njeno telesno sposobnostjo podariti življenje. Sposobnost, da je mati ali ima za to možnost, je globoko vtisnjena v osebnost ženske. Pomaga ji, da zelo hitro doseže zrelost, odkrije resnost življenja in s tem povezano odgovornost. V njej razvije smisel in spoštovanje do konkretnega, ki se postavi nasproti abstrakcijam, ki so večkrat usodne za življenje posameznika in družbe. Končno ima ženska v najbolj ključnih okoliščinah – o čemer pričujeta preteklost in sedanost – izjemno sposobnost, da vzdrži v nasprotovanjih, da v mejnih okoliščinah naredi življenje možno, da ohrani trden smisel za prihodnost in s solzami v očeh spomni na vrednost vsakega človeškega življenja.

Čeprav je materinstvo središčnega pomena za žensko identiteto, pa vendar ni prav gledati na žensko samo z vidika biološkega razmnoževanja. Tu so namreč možna občutna pretiravanja, ki biološko rodnost povečujejo z vitalističnimi izrazi in so pogosto povezana z nevarnim razvrednotenjem ženske. Zato je v tej zvezi največjega pomena krščanska poklicanost k devištvu, ki je v nasprotju s starozaveznim izročilom in je pravi izziv zahtevam mnogih človeških družbenih sistemov.¹⁷ Ta poklicanost radikalno ovrže vsako zahtevo, ki žensko postavlja v zgolj biološko funkcijo. Kakor telesno materinstvo spominja devištvo, da spada h krščanski poklicanosti konkretno darovanje drugemu, tako devištvo spominja tele-

---

¹⁷ Prim. Janez Pavel II., *Apostolsko pismo o družini*, 16.

sno materinstvo na njegovo duhovno razsežnost, ki je zanj bistvena: da se resnično podari življenje drugemu, ne zado-
stuje le telesno spočetje. To pomeni, da se lahko materinstvo
v polnosti uresničuje v različnih oblikah tudi tam, kjer ne gre
za telesno spočetje.¹⁸

V tej perspektivi postane razumljiva vloga ženske na vseh
področjih družinskega in družbenega življenja, pri katerem
gre za človeške odnose in skrb za drugega. Tu je jasno vidno
tisto, kar je Janez Pavel II. imenoval *ženski genij (il genio del-
la donna)*.¹⁹ Ta vsebuje najprej to, da naj bi bile ženske dejav-
no in tudi trdno navzoče v družini, ki je »izvorna in na čisto
poseben način suverena družba«. ²⁰ Zlasti tukaj se namreč
oblikuje podoba nekega naroda, tukaj njeni člani pridobivajo
temeljna spoznanja. Učijo se ljubiti, ker so sami zastonj lju-
bljeni; učijo se spoštovati drugo osebo, kajti sami so spošto-
vani; učijo se spoznavati Boga, kajti njegovo razodetje
sprejemajo po očetu in materi, ki jim podarijo vso svojo
naklonjenost. Vedno, ko manjkajo ta temeljna izkustva, se
dela nasilje nad celotno družbo, v kateri se potem porajajo
različne oblike nasilja. To tudi pomeni, da naj bi ženske bile
prisotne v svetu dela in družbenega življenja ter imele dostop
do odgovornih mest, ki bi jim omogočila, da bi navdihovale
politiko narodov in dajale pobude za nove rešitve gospodar-
skih in socialnih problemov.

V tej zvezi ne smemo pozabiti, da ima dvojno delo, namreč
v družini in službi, za ženske drugačne posledice kot za mo-
ške. Zato se morata zakonodaja in organizacija dela uskladi-
ti s poslanstvom žene v družini. Tu ne gre le za pravna, gospo-
darska in organizacijska vprašanja, ampak zlasti za vprašanje
miselnosti, kulture in spoštovanja. Potrebno je pravično ovre-
dnotenje dela, ki ga opravlja žena v družini. Tako bi lahko
žene, ki to same želijo, ves svoj čas posvetile delu v družini, ne
da bi bile za to socialno ožigosane in gospodarsko kaznova-
ne. Tiste pa, ki želijo opravljati tudi druge dejavnosti, bi to
lahko počele v prilagojenem delovnem času, ne da bi bile po-

---

¹⁸ Prim. Janez Pavel II., *Apostolsko pismo o družini*, 41; Kongregacija za
verski nauk, *Navodilo o daru življenja* (22. februarja 1987), Cerkevni
dokumenti 36, Ljubljana 1987.

¹⁹ Prim. Janez Pavel II., *Pismo ženskam*, 9-10.

²⁰ Janez Pavel II., *Pismo družinam*, 17.

stavljeni pred izbiro, ali se odpovedati družinskemu življenju ali se izpostaviti nenehnemu *stresu*, ki ne koristi niti osebnemu ravnovesju niti harmoniji v družini. Janez Pavel II. je o tem zapisal: »Družbi je v čast, če materi omogoči, da se – brez psihološkega ali praktičnega zapostavljanja in, ne da bi trpela zaradi tega škodo v primerjavi s svojimi vrstnicami – svobodno odloči in posveti negi in vzgoji svojih otrok v skladu z različnimi potrebami njihove starosti.«²¹

14. Vendar je primerno spomniti na to, da so omenjene ženske vrednote predvsem človeške vrednote: človek, tako moški kot ženska, ki je bil ustvarjen po božji podobi, je namreč en in nedeljiv. Samo zato, ker ženske bolj spontano soglašajo z omenjenimi vrednotami, morejo biti viden poziv in prednostno znamenje za te vrednote. Končno pa je vsak človek, naj bo moški ali ženska, določen za to, da je »za drugega«. V tej perspektivi je tisto, kar imenujemo »ženskost«, več kot samo goli prilastek ženskega spola. Izraz namreč opisuje temeljno sposobnost človeka, da živi z drugim in zahvaljujoč drugemu.

Zaradi tega je treba napredovanje (promocija) žensk v družbi razumeti in si želeti kot zahtevo po počlovečenju, ki bo zahvaljujoč ženskam postalo na novo odkrita vrednota. Vsaka perspektiva, ki bi se želela uveljaviti kot boj med spoloma, je le iluzija in nevarnost: končala se bo v osamitvi in tekmovalnosti med moškim in žensko ter vodila v egocentričnost, ki jo bo hranilo napačno razumevanje svobode.

Brez predsodkov glede prizadevanj za uveljavitev pravic, ki jih hočejo ženske doseči v družbi in družini, želimo s temi pripombami popraviti perspektivo, ki vidi v moških sovražnika, ki bi ga bilo treba premagati. Odnos med moškim in žensko ne more biti pravično urejen, če je v njem prisotno nezaupljivo in obrambno nasprotovanje. Nujno je, da njun odnos poteka v miru in sreči medsebojne ljubezni.

Konkretno to pomeni, da se je treba z raznimi ukrepi – družbenimi, vzgojnimi, družinskimi, delovnimi, dostopom do dela in sodelovanja na družbenem življenju – boriti proti vsaki krivični spolni diskriminaciji z ene strani, z druge pa prepoz-

---

²¹ Janez Pavel II., *Okrožnica o človeškem delu* (14. septembra 1981), Cerkevni dokumenti 13, Ljubljana 1981, 19.

navati prizadevanja in potrebe vsakega človeka. Obramba in uveljavitev enakega dostojanstva in skupnih osebnih vrednot mora biti usklajeno s skrbnim priznanjem obojestranske različnosti, kar se bo pospeševalo z uresničevanjem tega, kar pomeni »biti moški« in »biti ženska«.

4. AKTUALNOST ŽENSKIH VREDNOT V ŽIVLJENJU CERKVE

15. Vprašanje žensk ima v Cerkvi danes bolj kot kdaj koli prej središčno in plodno. Povezano je z identiteto, ki jo je Cerkev dobila od Boga in jo sprejela v veri. To »mistično«, globoko ter z njenim bitjem povezano identiteto je treba imeti pred očmi pri premišljevanju o ustreznih vlogah moškega in ženske v Cerkvi.

Že od prvih krščanskih skupnosti dalje se ima Cerkev za skupnost, ki jo je ustanovil Kristus in s katerim ostaja povezana v ljubezni, ki se na odličan način izraža v izkustvu svatbe. Iz tega izhaja, da je prva naloga Cerkve, da ostane v navzočnosti te skrivnosti božje ljubezni, ki se je razodela v Jezusu Kristusu, da jo tako premišljuje in obhaja. V tem pogledu je Marija v Cerkvi temeljna stična točka. V prisposobi bi lahko rekli, da Marija podaja Cerkvi ogledalo, v katerem naj bi spoznala sebi lastno identiteto, pa tudi naravnost srca, zadržanje in delovanje, ki jih Bog od nje pričakuje.

Marija je za Cerkev povabilo, da svojo eksistenco zasidra v poslušanju in sprejemanju božje besede. Vera namreč ni toliko človekovo iskanje Boga, mnogo bolj je človekovo priznanje, da Bog prihaja k njemu, da ga obišče in z njim govori. Cerkev živi v veri, da »Bogu ni nič nemogoče« (prim. 1 Mz 18,14; Lk 1,37), v njej raste v ponižni in ljubeči pokorščini, s katero lahko reče Očetu: »Zgodi se mi po tvoji besedi« (Lk 1,38). Vera kaže vedno na Kristusa: »Karkoli vam reče, storite« (Jn 2,5). Vera gre z Jezusom po poti križa. V uri najgloblje teme Marija pogumno in zvesto vztraja, kajti z edinstveno gotovostjo zaupa božji besedi.

Od Marije se Cerkev uči zaupnosti s Kristusom. Marija, ki je betlehemskega otroka nosila v naročju, nas uči spoznati neskončno božjo ponižnost. Ona, ki je sprejela v svoje naročje izmučeno, s križa sneto Kristusovo telo, kaže Cerkvi, kako naj sprejema tiste, ki sta jih iznakazila nasilje in greh. Cerkev se od Marije uči, kakšen pomen ima moč ljubezni, kako jo Bog kaže in razodeva v življenju svojega ljubljenega

Sina: »Razkropil je tiste, ki so ošabni v mislih svojega srca ... in povišal je nizke« (Lk 1,51–52). Od Marije sprejmejo Jezusovi učenci smisel in veselje v zahvaljevanju za dejanja, ki jih je storila božja roka: »Kajti velike reči mi je storil Mogočni« (Lk 1,49). Učijo se, da so na svetu zato, da ohranijo spomin na »velika božja dela« in budno pričakujejo dan Gospodovega prihoda.

16. Gledati na Marijo in jo posnemati, ne pomeni, da se Cerkev prepušča pasivnosti, navdihnjeni z že preseženim pojmovanjem ženskosti in se izpostavlja ranljivosti, ki je nevarna v svetu, v katerem sta cenjena zlasti oblast in moč. Kristusova pot ni niti pot oblasti (prim. Flp 2,6) niti pot moči v svetnem pomenu (prim. Jn 18,36). Od Božjega Sina se namreč učimo, da je takšna »pasivnost« v resnici pot ljubezni, da predstavlja kraljevsko moč, ki premaga vsako nasilje, da je »predana ljubezen«, ki rešuje svet greha in smrti in prenavlja človeštvo. Križani, ki je svojo Mater zaupal apostolu Janezu, vabi svojo Cerkev, da se uči od Marije tiste ljubezni, ki slavi zmago.

Sklicevanje na Marijo in njeno poslušanje, sprejemanje, ponižnost in zvestobo, na njen hvalospev in njeno pričakovanje nikakor ne daje Cerkvi identitete, ki bi temeljila na naključnem modelu ženskosti, ampak jo postavlja v kontinuiteto z duhovno zgodovino Izraela. V Jezusu in po njem postanejo te drže poklicanost vsakega krščanega. Ne glede na odnose, življenjski stan, različnost poklicev – z javno odgovornostjo ali brez nje – te drže določajo bistveni vidik identitete krščanskega življenja. Četudi gre pri tem za lastnosti, ki naj bi zaznamovale vsakega krščanega, se ženska odlikuje prav v tem, da živi te drže zelo intenzivno in naravno. Tako izpolnjujejo ženske v življenju Cerkve najpomembnejše vloge. Vsem krščenim kličejo te drže v spomin in na enkrat način prispevajo k temu, da se razodeva resnično obličje Cerkve, Kristusove neveste in matere verujočih.

V tej perspektivi je tudi razumljivo, da dejstvo, da je duhovniško posvečenje pridržano izrecno moškim,²² ženskam nikakor ne preprečuje, da bi dospele do srčike krščanskega

---

²² Prim. Janez Pavel II., Apostolsko pismo *Ordiantio sacerdotalis* (22. maja 1994); Kongregacija za nauk vere, Odgovor na dvom glede predloženega nauka v Apostolskem pismu *Ordinatio sacerdotalis* (28. oktober 1995); ASS 87 (1995) 1114.

življenja. Ženske so poklicane, da so nenadomestljivi zgled in priče, kako mora Cerkev kot nevesta odgovoriti Ženinu z ljubeznijo.

SKLEP

17. V Jezusu Kristusu je bilo narejeno vse na novo (prim. Raz 21,5). Toda brez spreobrnjenja srca ni nobene prenove v milosti. S pogledom na Jezusa in v priznanju, da je on Gospod, gre za spoznanje poti ljubezni, ki premaga greh in ki jo Gospod kaže svojim učencem.

Tako se razmerje med moškim in žensko preoblikuje in trojno poželenje, o katerem govori Prvo Janezovo pismo (prim. 2,16), nima več premoči. Treba je sprejeti pričevanje, ki ga dajejo ženske s svojim življenjem in z njim razodevajo vrednote, brez katerih bi se človeštvo zaprlo v samozadostnost, v sanje o moči in v dramo nasilja. Tudi ženska se mora pustiti spreobrniti in priznati enkratne, v ljubezni do drugih tako učinkovite vrednote, katerih nosilka je kot ženska. In so tako učinkovite v ljubezni do drugih. V obeh primerih gre za spreobrnjenje človeka k Bogu, da tako ženska kot moški v resnici priznata Boga za svojega »pomočnika«, za Stvarnika, ki je poln usmiljenja, za Odrešenika, ki je »svet tako vzljubil, da je dal svojega edinorojenega Sina« (Jn 3,16).

Taka spreobrnitev ni mogoča brez ponižne molitve, da bi Bog podelil jasen pogled, s katerim je mogoče spoznati lasten greh in zveličavno milost. Na poseben način je treba klicati Marijo, ženo po božjem srcu, »blagoslovljeno med ženami« (prim. Lk 1,42) in zato izvoljeno, da ljudem, moškim in ženskam, razodene pot ljubezni. Samo tako lahko postane v vsakem moškem in v vsaki ženski, glede na milosti vsakega, vidna »božja podoba«, tista sveta podoba, s katero sta odlikovana (prim. 1 Mz 1,27). Samo tako je mogoče zopet najti pot miru in občudovanja, o kateri govori biblično izročilo v verzih Visoke pesmi, v kateri telo in srce prekipavata isto radost.

Cerkev pozna moč greha, ki je na delu v posamezniku in v družbenih sistemih in včasih lahko pripelje tako daleč, da se izgubi zaupanje v dobro, prisotno v zakonski dvojici. Toda na temelju vere v križanega in od mrtvih vstalega Gospoda še bolj ve za moč odpuščanja in predanosti kljub ranam in vsem

krivicam. Mir in občudovanje, na katero z zaupanjem opozarja moške in ženske današnjega časa, sta tisti mir in občudovanje, ki sta v vrtu vstajenja naš svet in celotno zgodovino razsvetlila z razodetjem: »Bog je ljubezen« (1 Jn 4,8.16).

Papež Janez Pavel II. je pričujoče pismo, ki je bilo sprejeto na rednem zborovanju te kongregacije, odobril v audienci spodaj podpisanemu prefektu in odredil, da se izda.

Rim, na sedežu Kongregacije za verski nauk, 31. maja 2004, na praznik Marijinega obiskanja.

+ *Joseph kard. RATZINGER*
prefekt

+ *Angelo AMATO, SDB*
naslovni nadškof, tajnik

KRATICE

- SU – ČS Papeški svet za družino, La sessualita umana – Človeška spolnost – resnica in pomen, Cerkevni dokumenti 66, Ljubljana 1996
- DV – DŽ Kongregacija za verski nauk, Donum vitae – Navodilo o daru življenja, Cerkevni dokumenti 36, Ljubljana 1987.
- FC – OD Janez Pavel II., Familiaris consortio - Apostolska spodbuda o družini, Cerkevni dokumenti 16, Ljubljana 1982.
- FR – VR Janez Pavel II., Fides et ratio – Okrožnica Vera in razum, Cerkevni dokumenti 80, Ljubljana 1999.
- LE – ČD JANEZ Pavel II., Laborem exercens – Okrožnica o človeškem delu, Cerkevni dokumenti 13, Ljubljana 1981.
- MD – DŽ Janez Pavel II., Lettera alle famiglie – Mulieris dignitatem – Apostolsko pismo o dostojanstvu žene, Cerkevni dokumenti 40, Ljubljana 1989.
- LF – PD Janez Pavel II., Pismo družinam, Cerkevni dokumenti 54, Ljubljana 1994.
- SVČL Kongregacija za katoliško vzgojo, Smernice za vzgojo človeške ljubezni, Cerkevni dokumenti 23, Ljubljana 1984.
- ZDZS Papeški svet za družino, Zakon, družina in zunajzakonske skupnosti, Cerkevni dokumenti 93, Ljubljana 2001.

KAZALO

Enakost dostojanstva, različnost nalog (Rafko Valenčič) 5

**Kongregacija za verski nauk,
PISMO O SODELOVANJU MOŠKIH IN ŽENSK
V CERKVI IN DRUŽBI** 11

Uvod 11

1. Problemi 13

2. Osnovna izhodišča biblične teologije 15

3. Aktualnost ženskih vrednot v družbenem življenju 25

4. Aktualnost ženskih vrednot v življenju Cerkve 29

Sklep 33

Kratice 35

Kazalo 36

Zbirka CERKVENI DOKUMENTI

1. Papeški govori v Mehiki. Poslanica škofov iz Pueble (1979)
2. Janez Pavel II., Okrožnica Človekov Odrešenik (1979)
3. Papež Janez Pavel II., Na Poljskem (1979)
4. Veselje in veličina življenja (1980)
5. Janez Pavel II., Apostolska spodbuda o katezezi (1980)
6. Janez Pavel II., Na Irskem in v ZDA (1980)
7. Janez Pavel II., Afriški govori (1980)
8. Janez Pavel II., Govor v UNESCO (1980)
9. Janez Pavel II., Sveti Benedikt (1981)
10. Janez Pavel II., Okrožnica o božjem usmiljenju (1981)
11. Janez Pavel II., V ZR Nemčiji (1981)
12. Janez Pavel II., Na daljnem Vzhodu (1981)
13. Janez Pavel II., Okrožnica o človeškem delu (1981)
14. Mednarodno leto prizadetih (1982)
15. Redovniki v Cerkvi (1982)
16. Janez Pavel II., Apostolsko pismo o družini (1982)
17. Janez Pavel II., Sveto leto odrešenja (1983)
18. Duhovni poklici (1983)
19. Nemški in francoski škofje o miru (1984)
20. Janez Pavel II., V Avstriji (1984)
21. Janez Pavel II., Apostolsko pismo o odrešenjskem trpljenju (1984)
22. Smernice za vzgojo človeške ljubezni (1984)
23. Janez Pavel II., Apostolska spodbuda o redovništvu (1984)
24. Navodilo o teologiji osvoboditve (1984)
25. Janez Pavel II., Apostolska spodbuda o pokori in spravi (1985)
26. Janez Pavel II., Apostolsko pismo vsem mladim sveta (1985)
27. Janez Pavel II., Okrožnica apostola Slovanov (1985)
28. Dostojanstvo človeka, Bioetika (1985)
29. VI. simpozij evropskih škofov (1986)
30. Škofovska sinoda: 20 let koncila (1986)
31. Navodila o krščanski svobodi in osvoboditvi (1986)
32. Janez Pavel II., Okrožnica o Svetem Duhu (1986)
33. Kristološka vprašanja (1987)
34. Janez Pavel II., Okrožnica o Odrešenikovi Materi (1987)
35. Ekleziološka vprašanja (1987)
36. Navodilo o daru življenja (1987)
37. Janez Pavel II., Okrožnica o skrbi za socialno vprašanje (1988)
38. Tisoč let krščanstva v Rusiji (1988)
39. Veselo oznanilo evangelija in vzgoja v veri (1989)
40. Janez Pavel II., Apostolsko pismo o dostojanstvu žene (1989)
41. Janez Pavel II., Apostolska spodbuda o krščanskih laikih (1989)
42. Mir v pravičnosti (1989)
43. Škofje ZDA – Papeški svet: AIDS (1990)
44. O meditaciji: Študij cerkvenih očetov (1990)
45. Janez Pavel II., Okrožnica Ob stoletnici (1991)
46. Janez Pavel II., Okrožnica Odrešenikovo poslanstvo (1991)
47. MSK: Kateheza odraslih v krščanski skupnosti (1991)

48. Janez Pavel II., Apostolska spodbuda Dal vam bom pastirjev (1992)
49. Škofovsko sinoda o Evropi: Katoličani v Evropi (1992)
50. Papeški svet za družbeno obveščanje: Na pragu novih časov (1992)
51. Mednarodna teološka komisija: Eshatološka vprašanja (1993)
52. Janez Pavel II., Okrožnica Sijaj resnice (1994)
53. kumenski pravilnik (1994)
54. Janez Pavel II., Pismo družinam (1994)
55. Carlo Maria Martini, Cerkev in javna glasila (1994)
56. Direktorij za službo in življenje duhovnikov (1994)
57. Bratsko življenje v skupnosti (1994)
58. Janez Pavel II., Apostolsko pismo V zarji tretjega tisočletja (1995)
59. Cerkev in kultura (1995)
60. Janez Pavel II., Okrožnica Evangelij življenja (1995)
61. Komisija Pravičnost in mir pri SŠK, Izjave (1995)
62. Mednarodno leto žensk (1996)
63. Janez Pavel II., Okrožnica Da bi bili eno (1996)
64. Janez Pavel II., Govori v Sloveniji (1996)
65. Janez Pavel II., Posinodalna apost. spodbuda Posvečeno življenje (1996)
66. Papeški svet za družino, Človeška spolnost – resnica in pomen (1996)
67. Janez Pavel II., Govor na 50. generalni skupščini OZN (1996)
68. Janez Pavel II., Apostolsko pismo Luč z Vzhoda (1996)
69. Papeški odbor za medn. evhar. kongrese: Evharistija in svoboda (1997)
70. Janez Pavel II., Papeški svet za družino, Zakrament sprave (1997)
71. Papeški svet za družino, Priprava na zakon (1997)
72. Papeški svet za družbeno obveščanje, Etika oglaševanja (1997)
73. CEI, Direktorij družinske pastorale za Cerkev v Italiji (1997)
74. Navodilo o sodelovanju laikov pri službi duhovnikov (1998)
75. Splošni pravilnik za katehezo (1998)
76. Novi duhovni poklici za novo Evropo (1998)
77. Spominjamo se: Premišljevanje o holokavstu (1998)
78. Janez Pavel II., Apostolsko pismo Gospodov dan (1998)
79. Janez Pavel II., Skrivnost učlovečenja (1999)
80. Janez Pavel II., Okrožnica Vera in razum (1999)
81. CEI, Načrtovanje novih cerkva in Preureditev cerkva (1999)
82. Janez Pavel II., Pismo umetnikom (1999)
83. Papeški svet za laike, Dostojanstvo starejših ljudi (1999)
84. Janez Pavel II., Pismo starejšim (1999)
85. Papeški svet za kulturo, Za pastoralo kulture (2000)
86. Kongregacija za duhovščino, Duhovnik za tretje tisočletje (2000)
87. Papeška bilična komisija, Interpretacija Svetega pisma v Cerkvi (2000)
88. Papeški svet za past. zdravstvenih delavcev, Listina zdravstvenih delavcev (2000)
89. Papeški svet za družbeno obveščanje, Etika v družbenem obveščanju (2000)
90. Izjava socialne komisije francoskih škofov, Rehabilitirati politiko (2001)
91. Janez Pavel II., Apostolsko pismo Ob začetku novega tisočletja (2001)
92. Kongregacija za nauk vere, Navodilo o molitvi za ozdravljenje (2001)
93. Papeški svet za družino, Zakon, družina in zunajzakonske skupnosti (2001)

94. Kongregacija za bogoslužje, Splošna ureditev rimskega misala (2002)
95. CEI, Kako oznanjati evangelij v svetu, ki se spreminja (2002)
96. Papeški svet za družbeno obveščanje, Cerkev in internet (2002)
97. Papeška komisija za kulturne dobrine, Cerkev in kulturne dobrine (2002)
98. Janez Pavel II., Apostolsko pismo Rožni venec Device Marije (2002)
99. Kongregacija za duhovščino, Duhovnik, pastir in voditelj župnijskega občestva (2002)
100. Kongregacija za ustanove posvečenega življenja, Znova začeti pri Kristusu (2003)
101. Janez Pavel II., Okrožnica Cerkev iz evharistije (2003)
102. Kongregacija za bogoslužje in za zakramente, Direktorij za ljudske pobožnosti in bogoslužje (2003)
103. Janez Pavel II., Posinodalna apostolska spodbuda Cerkev v Evropi (2003)
104. Papeški svet za kulturo, Jezus Kristus prinašalec žive vode (2003)
105. Papeški svet za pastoralo zdravja, Cerkev, mamila in odvisnost (2004)
106. Kongregacija za katoliško vzgojo, Stalni diakoni (2004)
107. Kongregacija za verski nauk, Pismo o sodelovanju moških in žensk (2004)

DRUŽINA

9 789612 225049